

Традиційне та інноваційне навчання у вищій школі

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В даній статті проаналізовано поняття «інновація» та «педагогічна інновація», визначено основні критерії педагогічної інновації та наведено порівняльну характеристику інноваційного та традиційного навчання.

Ключові слова: інновація, педагогічна інновація, інноваційне навчання, традиційне навчання.

Abstract

In this article, the concepts of «innovation» and «pedagogical innovation» is analyzed, the main criteria of pedagogical innovation are determined and the comparative characteristic of innovative and traditional education is given.

Key words: innovation, pedagogical innovation, innovative learning, traditional education.

Вступ

Сьогодні в системі вищої освіти відбувається ряд перетворень, спрямованих на формування творчої особистості педагога, готового до вдосконалення педагогічної діяльності, проектування та використання нових педагогічних технологій. Основним змістом діяльності закладу вищої освіти поступово стає комплексне вдосконалення професійної майстерності педагогів через опанування інноваційними видами діяльності. Інновації – це нові форми організації діяльності і управління, нові види технологій, які охоплюють різні сфери життєдіяльності людства.

Метою статті є аналіз поняття педагогічна інновація та порівняння інноваційного навчання з традиційним.

Основна частина

Якщо у традиційному навчанні основна увага приділяється запам'ятовуванню і відтворенню інформації, то у нових умовах виникла потреба розвитку творчого (продуктивного) мислення здобувача вищої освіти, формування його комунікативних умінь та практичної підготовки до активної життєдіяльності у постійно мінливому соціальному середовищі. Слід зважати на особливість сучасної системи вищої освіти в Україні, де має місце співіснування традиційних та інноваційних технологій навчання з яскравим нахилом в сторону традиціоналізму, що в повній мірі не забезпечує сучасних вимог до випускників закладів вищої освіти. Отже, нагальною постає потреба широкого упровадження інновацій у навчальний процес.

В зарубіжній педагогіці під інновацією розуміють будь-яке нововведення без розподілу його на відображення процесів створення нового і його впровадження у практичну діяльність.

Інновацію в освіті розглядали сучасні вітчизняні вчені: як «процес створення, поширення й використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі розв'язувалися по-іншому; як «актуальні, значущі й системні новоутворення, які виникають на основі різноманітних ініціатив і нововведень, що стають перспективними для еволюції освіти і позитивно впливають на її розвиток; як «продукти інноваційної освітньої діяльності, які характеризуються процесами створення, розповсюдження та використання нового засобу в галузі педагогіки та наукових досліджень [1].

Педагогічна інновація – це введення нового в цілі, зміст методи і форми навчання і виховання, в організацію шкільної діяльності педагога.

Самі терміни «інноваційне» та «традиційне навчання», а також ідея їх альтернативності були запропоновані групою вчених у доповіді Римському клубу в 1978 році. Ця доповідь привернула увагу світової наукової спільноти до факту неадекватності принципів і методів традиційного навчання вимогам сучасного суспільства до особистості та розвитку її пізнавальних можливостей. Доповідь викликала значний резонанс в освітньому середовищі, що стало поштовхом до розробки і

упровадження в педагогічний процес вищих навчальних закладів інноваційних дидактичних технологій.

Характерною рисою інноваційних педагогічних і, зокрема, дидактичних технологій є особистісно-орієнтована освіта, її основні закономірності мають наступний зміст [2]:

1. Якщо під час проектування традиційного педагогічного процесу вивчення навчальної дисципліни є фрагментом змісту навчання і його діяльнісно-процесуальним забезпеченням, то в особистісно-орієнтованій освіті елементом проектування стає подія в житті особистості, що дає цілісний життєвий досвід, у якому отримані знання є його елементом, частиною.

2. Проектування навчального процесу є предметом сумісної діяльності викладача і здобувача вищої освіти, способом їх життєдіяльності як суб'єктів освіти.

3. Навчальний процес набуває вигляду дослідження, пошуку, навчальної гри, що стають джерелом досвіду.

4. Змінюються функції міжособистісного слідкування між викладачем та здобувачем вищої освіти: педагог стає фасилітатором навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти, одним із джерел інформації.

5. Розвиток «Я» – концепції суб'єктів навчальної діяльності йде через усвідомлення цілісної життєдіяльності, що передбачає імітаційно-рольове відтворення життєвих ролей і ситуацій, конструювання і організацію навчального матеріалу у такий спосіб, щоб здобувач вищої освіти міг самостійно вибрати зміст, форму і вид навчально-пізнавальної діяльності та засоби самоконтролю.

На думку кандидата педагогічних наук І. Опанасенко, педагогічна професія вимагає особливої чутливості до постійно поновлювальних тенденцій суспільного буття, здатності до адекватного сприйняття потреб суспільства і відповідної корекції навчально-виховної діяльності. Особливу значущість має ця здатність за теперішньої постіндустріальної, інформаційної доби, яка потребує багатьох принципово відмінних від попередніх навичок, умінь і відповідного мислення [3].

Нововведення (інновації) не виникають спонтанно, а постають результатом системних наукових пошуків, аналізу, узагальнення педагогічного досвіду. Стрижнем інноваційних процесів в освіті є упровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику, вивчення, узагальнення і поширення передового вітчизняного та іноземного педагогічного досвіду.

Рушійною силою інноваційної діяльності є педагог як творча особистість, оскільки суб'єктивний чинник є вирішальним під час пошуку, розробки, упровадження і поширення нових ідей. Творчий викладач має широкі можливості і необмежене поле для інноваційної діяльності, оскільки на практиці може експериментувати і переконуватися в ефективності методик навчання, коригувати їх, здійснювати докладну структурування досліджень навчально-виховного процесу, пропонувати нові технології та методи навчання. Основна умова такої діяльності – інноваційний потенціал педагога.

Інноваційний потенціал педагога – це сукупність соціокультурних і творчих характеристик особистості педагога, яка виявляє готовність вдосконалювати педагогічну діяльність, наявність внутрішніх засобів та методів, здатних забезпечити цю готовність [4].

Наявність інноваційного потенціалу педагога, можна визначити за наступними чинниками:

- творча здатність генерувати нові ідеї;
- високий культурно-естетичний рівень, освіченість, інтелектуальна глибина і різнобічність інтересів;
- відкритість особистості педагога новому і сприйняття різних ідей, думок, поглядів, концепцій, що базується на толерантності особистості, гнучкості та широті мислення.

Процес упровадження педагогічних інновацій та творчий пошук суттєво залежать від морально-психологічного клімату у науково-педагогічному колективі ЗВО, матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних та естетичних умов праці.

Процес упровадження інновацій доцільно розподілити на основні етапи, врахувавши теоретичну та практичну підготовку викладачів. На підставі всебічного аналізу необхідно своєчасно коригувати темп та зміст оновлення педагогічного процесу, накреслюючи нові перспективи роботи.

Слід подбати про науково-методичне обґрунтування інновацій, залучення до їх упровадження авторитетних, творчих педагогів, які можуть подолати супротив педагогічної спільноти. У таких випадках необхідним є створення спеціальних груп кваліфікованих, творчих, ініціативних викладачів, які візьмуть на себе відповідальність щодо аналізу та апробації передового досвіду, систематичного відбору ефективних ідей, технологій, концепцій, які можуть бути упровадженими в

педагогічну практику. Такий підхід дає змогу об'єднати зусилля авторів педагогічних нововведень із зорієнтованими на інноваційну діяльність педагогами, створити сприятливе інноваційне середовище.

Інноваційна спрямованість визначається критеріями педагогічних інновацій, до яких відносять [4]:

- новизну, що дає змогу визначити рівень оригінальності досвіду. Розрізняють абсолютний, локально-абсолютний, умовний, та суб'єктивний рівні новизни;
- оптимальність, яка сприяє досягненню високих результатів за найменших витрат часу фізичних і розумових сил учасників педагогічного процесу;
- результативність та ефективність, що означає певну стійкість позитивних результатів у діяльності викладача;
- можливість творчого застосування нових результатів у масовому досвіді, що передбачає придатність апробованого досвіду для масового упровадження в навчальних закладах.

На думку Н. Якси, інноваційну діяльність можна вважати ефективною, якщо нововведення пройшло всі стадії «життєвого циклу», а саме [5]:

1) виникнення – відбувається теоретична розробка нововведення та організовується інформаційно-роз'яснювальна робота;

2) засвоєння – здійснюється апробація нововведення у одному або декількох навчальних закладах та діагностика результатів;

3) насичення – якщо результат інноваційного проекту позитивний, відбувається широке упровадження інновації в масову педагогічну практику;

4) рутинізація – інновація перетворюється у звичайну норму, традицію;

5) криза – нововведення повністю вичерпує свої можливості, а його результати можуть погіршуватися;

6) фініш – інновація завершує своє існування, на її зміну приходять інші нововведення.

Зважаючи на актуальність інноваційних освітніх процесів, розглянемо порівняльну характеристику традиційного та інноваційного навчання, яка наведена в таблиці 1 [2].

Таблиця 1 – Порівняльна характеристика традиційного та інноваційного навчання

Критерії характеристики	Особливості традиційного навчання	Особливості інноваційного навчання
1	2	3
Місце і роль викладача у навчальному процесі	Суб'єкт, який визначає всі аспекти процесу навчання	Суб'єкт, який ініціює процес навчання і стимулює перетворення здобувачів вищої освіти в активних суб'єктів процесу навчання
Місце і роль здобувачів вищої освіти у навчальному процесі	Сприйняття, засвоєння і відтворення інформації, яку надає викладач	Активне засвоєння і генерування знань, отриманих із різноманітних джерел
Тип інформаційної комунікації	Керована викладачем інформація	Багатоканальна система, яка генерує інформацію між викладачем і здобувачами вищої освіти, а також забезпечує інформаційну взаємодію між ними
Методи управління процесом навчання	Тоталітарне або авторитарне управління	Демократичне управління
Рівень творчості	Творчість притаманна викладачеві, здобувачу вищої освіти пропонується вже готова інформація	Творчість викладача стає все більш різноманітною, а діяльність здобувачів вищої освіти має яскраво виражений творчий характер
Проблемність процесу навчання	У кращому випадку має місце описування проблем чи проблемних ситуацій	Навчання відбувається в основному на прикладах і в умовах проблемних ситуацій, що сприяє формуванню вмінь їх визначення і вирішення
Рівень контролю за процесом навчання	Формальні, не індивідуалізовані форми контролю. Жорсткий контроль	Гнучкі індивідуалізовані форми контролю, навчання здобувачів вищої освіти самоконтролю та рефлексії

Продовження таблиці 1 – Порівняльна характеристика традиційного та інноваційного навчання

1	2	3
Результат навчання	Сукупність знань	Сукупність знань, практичних вмінь і навичок, здатність до їх творчого використання в професійній діяльності

Висновки

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що інноваційні технології відрізняються від традиційних перш за все місцем і роллю основних учасників навчального процесу – викладача і здобувачів вищої освіти, їх взаємовідносинами, характером і змістом освітньої діяльності. І якщо в традиційному навчанні яскраво виражена підсистема «суб'єкт – об'єкт», у якій тільки викладач відіграє роль суб'єкта, котрий визначає зміст, методи навчання та стиль взаємовідносин, то в інноваційному навчальному процесі зникає жорсткий розподіл ролей між викладачем і здобувачем вищої освіти. Здобувач вищої освіти у цьому варіанті перетворюється у важливий освітній суб'єкт, активно залучаючись до активного спілкування з викладачем і використанням знань, отриманих у процесі самостійної роботи з різними джерелами інформації. Спрямованість на суб'єкт – суб'єктну, діалогічну взаємодію закономірно приводить до необхідності реалізувати навчально-виховний процес як через традиційні так і через інноваційні форми у їх гармонійному поєднанні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Попова О. В. Розвиток інноваційних процесів у середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладах України в ХХ столітті: автореферат доктора пед. наук / Попова О. В. – Харків, 2001. – 38 с.
2. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / Туркот Т. І. – К.: Кондор, 2011. – 608 с.
3. Опанасенко Н. І. використання педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи / Опанасенко Н. І. // Молодий вчений. – 2015. – № 11(3). – С. 48 – 51.
4. Завалевський Ю. І. Інноваційний потенціал сучасного вчителя / Завалевський Ю. І. // Педагогічний дискурс. – 2014. – №17. – С. 64 – 68.
5. Якса Н. В. Основи педагогічних знань: навч. посібник / Якса Н. В. – К.: Знання, 2007. – 358 с.

Касянчук Наталія Володимирівна – студентка групи УБ-18м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: natali109788@gmail.com

Науковий керівник: **Прищак Микола Дем'янович** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Nataliia Kasianchuk – student of UB-18m group, faculty of Management and Information Security, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, e-mail: natali109788@gmail.com

Supervisor: **Pryschak Nicholas Demyanovich** – Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia.